vorm, dien Christus voor de zijnen heeft ingesteld en waaraan het bestaan der Kerk is gebonden. De materie, waaruit de Kerk gevormd wordt, mogen de belijdende gelooVigen zijn, de vorm waarin de Kerk zich openbaart, moet de ambtelijke bediening van het Woord en de Sacramenten zijn.

Ook deze vorm nu is niet toevallig door Christus gekozen, maar hangt ten nauwste met het wezen der Kerk zelf saam. De Heilige Geest werkt toch het geloof, zooals onze Catechismus zegt, door de verkondiging van het Woord en versterkt het door het gebruik der Sacramenten. Waar de verkondiging van het Woord en het gebruik der Sacramenten ophoudt, houdt ook de werking des Heiligen Geestes op, kan er derhalve van geen geloof in Christus meer sprake wezen, en waar geen geloof in Christus is, daar is ook geen Kerk van Christus meer. Het geloof is uit het gehoor, zegt de Apostel, en het gehoor is uit het gepredikte Woord Gods.

Vandaar dat de Protestantsche Kerken reeds in de Augsburgsche confessie op deze beiden: de bediening des Woords en de bediening der Sacramenten, als de kenmerken, waaraan de Kerk moet getoetst worden, gewezen hebben en deze kenmerken in alle Protestantsche belijdenissen zijn overgenomen, gelijk ook geschied is in Art. 29 onzer Confessie. Overal waar het Woord Gods nog gepredikt en de Sacramenten nog bediend worden, hebben we met een Kerk van Christus te doen. Zuiver is die Kerk, wanneer zij de *reine*, d. w. z. de onvermengde, predikatie des Evangelies brengt en de *reine* bediening der Sacramenten gebruikt, gelijk Christus deze heeft ingesteld. Naarmate deze prediking van het Evangelie en die bediening der Sacramenten in zuiverheid afneemt, daardoor verkeerde elementen in de prediking insluipen en de Sacramenten niet meer heilig worden gehouden door de oefening der tucht, wordt zulk een Kerk almeer gedeformeerd. Gaat die deformatie zoover, dat de Kerk boven Gods Woord menschelijke inzettingen gaat stellen en bij de sacramenten door Christus verordend, haar eigen gemaakte sacramenten gaat voegen, dan loopt zulk een Kerk gevaar een valsche Kerk te worden. Maar wanneer in zulk een Kerk van een bediening van het Woord Gods ganschelijk geen sprake meer is en ook het gebruik der door Christus verordende sacramenten geheel heeft opgehouden, dan is er geen Kerk meer, dan heeft zulk een Kerk opgehouden een Kerk te zijn, dan is zij een schijnkerk geworden.

Zoo is dus uit de wezensbepaling der Kerk van zelf gevonden wat de kenmerken zijn, waaraan de schijnkerk is te herkennen. Indien zin verklaart dan ook de Confessie der Fransche Kerken in Art. 28 dat „waar het Woord van God niet meer wordt aangenomen en men in geen enkel opzicht meer zich aan dit Woord Gods onderwerpt en waar er geen gebruik meer is van de Sacramenten, we daar niet anders kunnen oordeelen, dan dat er om in eigenlijken zin te spreken, geen Kerk meer is". Of wil men het beeld van zulk een schijnkerk nog vollediger geteekend hebben, dan hoore men wat Dr. A. Kuyper in zijn tractaat der Reformatie, blz. 112, als haar signalement teekent. Zulk een schijnkerk wordt daar gevonden, zegt hij, „waar geen enkel persoon meer is, die belijdt, geen kerkelijke bediening meer is, die de genademiddelen (d. w. z. Woord en Sacrament) brengt, en waar elken morgen de zon opgaat en elken avond de zon ondergaat, zonder dat een enkele knie gebogen wordt of een enkele tong Hem belijdt".

Men zal thans verstaan, waarom we meenden er tegen te moeten opkomen, toen Prof. Fabius de Hervormde Kerk èn als geheel èn wat haar plaatselijke afdeelingen betreft, voor een schijnkerk verklaarde. Al zijn er in de Hervormde Kerk plaatselijke afdeelingen, waarvan dit droeve beeld helaas maar al te juist de trekken der verwording weergeeft, toch kan dit zeker niet van alle plaatselijke gemeenten in deze Kerk gezegd worden. Er zijn in de Hervormde Kerk God zij dank nog tal van gemeenten, waar ware Christgeloovigen gevonden worden, die den naam van Christus belijden; nog tal van predikanten, die het Woord Gods prediken en de Sacramenten van Doop en Avondmaal naar de inzetting van Christus bedienen; en dat de Heilige Geest in deze Kerk nog altoos zijn werking niet heeft teruggetrokken, maar voortgaat met door de prediking van het Evangelie zielen ten leven te wekken, moet door ieder worden toegestemd. Zulk een Kerk kan daarom ook geen schijnkerk worden genoemd.

Dr. H. H. K.

Leestafel.

1. De Christelijke Scheurkalender Eben-Haëzer en J. J. Knap Czn., Kruis en Kroon. Uitgave van G. F. Callenbach te Nijkerk. Met zijn Vereeniging Christelijke Bibliotheek bedoelt de uitgever Callenbach te Nijkerk de verspreiding van wat hij in zijn prospectus noemt gezonde christelijke lectuur. Voor ƒ 5 of voor ƒ 8.30, waarop echter, wegens de tijdsomstandigheden, een toeslag van 5% komt, wordt men lid van genoemde Vereeniging en ontvangt dan voor deze betrekkelijk geringe som een aantal meerwaardige boeken. Wie ƒ 5 betaalt per jaar krijgt ze ingenaaid, wie zich voor ƒ 8.30 abonneert krijgt ze gebonden.

Deze Vereeniging is thans haar 22sten Jaargang ingetreden. Ook nu weer is door den Uitgever een Premiestelsel toegepast voor het aanbrengen van nieuwe leden. Een Premiestelsel waarbij een ieder lid die één twee of meer nieuwe leden aanbrengt, uit vroeger in de Bibliotheek verschenen boeken een keus mag doen en welk boek of boeken hem dan gratis worden toegezonden. Als deel I van den nieuwen Jaargang verscheen Kruis en Kroon door J. J. Knap Czn., benevens de Scheurkalender Eben-Haëzer voor 1919.

Over dien Kalender heb ik het de vorige week al gehad. Thans over het boek van Ds. J. J. Knap, Hervormd Predikant te Groningen en Redacteur van Oude Paden.

Reeds meermalen had ik het genoegen, werken van dezen begaafden auteur hier in de Heraut aan te kondigen, en het is mij opnieuw een genoegen het thans zijn Kruis en Kroon te mogen doen.

Dit boek handelt, zooals de titel reeds doet vermoeden, over Kruis en Kroon van onzen Heiland. De heer Callenbach had Prof. Dr. P. A. E. Sillevis Smitt verzocht daarover te schrijven, maar richtte zich, na diens sterven, met dit verzoek tot Ds. Knap.

De gewijde stof was in zoover nog nader beperkt, dat zij als overdenkingen of meditaties bij de platen van William Hole moest behandeld.

Op waarlijk voortreffelijke wijze heeft de Groninger prediker aan het tot hem gerichte verzoek voldaan, van zijn taak als meditatieschrijver zich gekweten.

Door het zien op William Hole's schoone platen, maar meer nog door met het oog zijner ziel te turen op den zin der evangelie-bladzijden, is de auteur geïnspireerd. En aan wat hij dus zoo uiterlijk als innerlijk schouwde, heeft hij, met zijn welverzorgden en voor het heilig onderwerp zoo passenden stijl, een beelding weten te geven, die verstand en gemoed toespreekt, die naast het religieuse het esthetisch lust-gevoel van den lezer wekt.

Dit boek is, zooals de titel Kruis en Kroon reeds doet vermoeden, meer dan een Passieboek. Het gaat, om het eens dogmatisch te zeggen, »over den staat der vernedering« en over »den staat der verhooging« onzes Heeren.

Althans ten deele.

Van de XII Overdenkingen of Meditaties, waarvan elk verlucht is door een plaat van William Hole, zijn de titels der eerst negen: Des daags leerende in den Tempel, des nachts op den Olijtberg. Indien Ik u niet wasch, gij hebt geen deel met Mij. De zielestrijd in Gethsémané. Jezus voor den Hoogen raad. In het rechthuis van Pilatus. In het Paleis van Herodes. Op Gabbatha. Op Golgotha. In het graf gelegd. De titels der laatste drie zijn: Maria.... Rabboni. Aan de Zee van Tiberias. Met heerlijkheid gekroond.

Dit 1e deel van den Nieuwen Jaargang is metterdaad een aanbeveling voor Callenbach's Vereeniging Christelijke Bibliotheek.

2. H. S. S. Kuyper. Vacantie in Engeland. Tweede Druk. Kampen 1917. J. H. Kok.

H. S. S. Kuyper. Een half jaar in Amerika. Tweede herziene Druk. Den Haag. W. A. Daamen.

Wanneer 'n Spreker na de pauze zijn gehoor niet in quantiteit verminderd terug vindt, is hem dat een bewijzend teeken, dat hij het niet verveeld heeft. En evenzoo is het voor een auteur een bewijzend teeken van met zijn boek het publiek niet verveeld te hebben, wanneer de uitgever er een nieuwen druk van geeft.

En dat is al heel wat.

Wie toch verveelt toont daarmee zijn gemis aan vaardigheid, om belangstelling of interesse te wekken, en doet verstandig wanneer hij van het als spreker-, of schrijver-optreden afziet.

Wie verveelt pakt niet en op het »pakken« van je publiek, of als u »bocien« deftiger vindt, komt het vóór alles aan.

Dit is de diepe waarheid van het: »alle genre is goed behalve het vervelende«.

Niet vervelend zijn, dat is al veel.

Toch nog niet alles.

Want het is met het interesse of de belangstelling als met de wijsbegeerte.

Van de laatste is eens gezegd: » Wat voor een Philosophie men kiest, hangt ten slotte af van wat voor 'n mensch men is".

Ook dit is een diepe waarheid.

En zoo komt het er dan op aan, ten eerste niet vervelend te zijn, en ten tweede de mentaliteit van zijn publiek, zóó te onderkennen, dat je weet waar en waarmee je het »pakken« kunt.

'n Goeie kennis van me, 'n gewild »Nutslezer«, ging altijd op reis met twee niet-vervelende manuscripten, maar tusschen die twee was het »soortelijk verschil« dat het eene meer melancholisch, het andere meer maniacaal was.

Heusch nog zoo gèk niet!

Dat nu aan de begaafde Schrijfster der twee hier boven genoemde werken het voorrecht te beurt viel om ze in tweeden druk te zien, is te verstaan.

Ze beantwoorden toch aan de twee eischen, die ik zoo even noemde en waarmee uitgevers die, zooals de heer Kok en Daamen, hun vak verstaan, rekenen.

Beide werken van Mej. Kuyper zijn vroeger hier door mij met waardeering besproken, en dat ik daarin niet mistaatte, blijkt mij uit hun »tweeden druk«.

Wat Vacantie in Engeland betreft verdedigt de geachte Schrijfster zich tegen enkele niet onwelwillende op- en aanmerkingen die de kritiek zich had veroorloofd. Deze verdediging welke over een zestal punten gaat, draagt het karakter van 'n nadere toelichting en is, naar het mij voorkomt, geslaagd. Er komt nog eens klaar en duidelijk door uit dat dit boek wil beoordeeld worden als een reis-dagboek ten behoeve van Mej. Kuypers geloofsgenooten, die voor het eerst Engeland bezoeken. En dus beoordeeld, kan ik de lezers waarvoor het bestemd is, aanraden dezen tweeden druk in hun koffer te pakken. Ze zullen er door worden georiënteerd en alles behalve geënnuyeerd.

De Voorrede bij den tweeden druk van Een half jaar in Amerika draagt een gansch ander karakter en is ook heel wat uitvoeriger dan die bij Vacantie in Engeland.

Met haar recensenten houdt de Schrijfster zich hier niet bezig.

Trouwens, de kritiek was bij dit boek meer eenparig in waardeering dan bij het andere.

In hoofdzaak gaat deze Voorrede over het feit, dat »sinds ook Amerika ten oorlog toog er veel gewijzigd is".

Tusschen het Amerika dat Mej. Kuyper in 1907 zág, en het Amerika van nu is dan ook verschil.

Op die verschillen wijst zij.

Vroeger, nog in 1907, vond ze er belangstelling en sympathie voor alle landen en volken van Europa, ook voor Duitschland, maar, met uitzondering van de afstammelingen der Engelsche kolonisten, juist niet voor Engeland, en »nu is dit alles »om"".

Verder, de toen groote sympathie in Amerika voor Holland vooral door Motley gewekt, door den oorlog nu aan 't tanen.

Zoo het een als het ander schrijft Mej. Kuyper echter enkel toe aan den invloed van Engeland. Zoo het een als het ander schrijft ze toe aan het sedert den oorlog, »verengelscht bewustzijn van Amerika".

Haar bewondering en sympathie voor Amerika heeft ze dan ook niet verloren.

»Beteekent het bovenstaande, dat ik het met wat ik destijds (d. i. in 1907) over Amerika schreef, niet meer eens ben?" — zoo vraagt ze.

En onverholen is op die vraag haar ontkennend antwoord:

»Natuurlijk niet. Want dan zou ik mijn toestemming tot het verschijnen van dezen tweeden druk niet gegeven hebben. En ik weet, dat ik een eerlijk boek schreef«.

Zij kan het zich niet anders denken dan dat Amerika's bewustzijn, thans door Engelsch verdonkerd en daarom »te goeder trouw«, zich straks weer zal verhelderen.

»Het Amerika, dat ik zag en beschreef, bestond en bestaat nog«, zegt ze.

Men leze zelf deze Voorrede, die instructief is, ook om de eerbiedwaardige lijst van geschriften over Amerika, door de schrijfster blijkbaar voor haar boek geraadpleegd. Maar men leze deze voorrede ook om het daarin ernstig pogen, het Hollandsch vooroordeel tegen *Amerika* te verklaren en daardoor weg te nemen. En eindelijk om de verwarring, die bij velen, ook ten onzent, bestaat op het stuk van litteratuur, en wel zoo, dat men Amerikaansche litteratuur vaak voor Engelsche aanziet. Iets wat Mej. Kuyper dan verduidelijkt aan het voorbeeld van Emerson, den Amerikaan dien velen voor een Engelschman houden.

De schrijfster spreekt in deze Voorrede bij den tweeden druk ergens van haar boek »bij wijze van Baedeker mee naar Amerika nemen«.

Als reisboek wil zij dus ook dit haar werk beoordeeld hebben.

Wie er zich als zoodanig van bedienden, »bevonden het«, zegt ze op grond van veler getuigenis, »bruikbaar«.

Ik zal het niet betwijfelen.

Toch is Een half jaar in Amerika meer dan een bruikbaar reisboek. Het vermag ook, zoo door vorm als inhoud, belangstelling te wekken bij thuisblijvers. Verveelt op geen enkele bladzijde en is thans, door den Uitgevever Daamen, om nog andere quaeliteiten dan die van bruikbaar reisboek, terecht ouder-dak gebracht in zijn Serie »Goede boeken«.

3. Christelijk Vrouwenleven. Uitgave E. J. Bosch Jbz. te Baarn. Derde Jaargang. No. 1. Januari 1919.

Behalve de gewone rubrieken, ditmaal Over Opvoeding (Het meisje in de puberteitsjaren) door W. Klinkert. In haar Kroniek bespreekt Mevrouw A. D. het Maandblad: Maatschappelijk werk bij zenuwlijden en Krankzinnigheid. In de Natuur heeft M. B. het over Winter en in Huishouding en Keuken geeft Mej. M. L. van vakkennis getuigende recepten voor kruidkoeken en het wasschen van handschoenen. G.

Officieele Berichten.

Deputaten van de Gereformeerde kerken voor de correspondentie met de H. Overheid brengen ter kennis van de kerken, dat bij schrijven van 3 Jan. 1919 bericht is ingekomen van Z. Ex. den Minister van Justitie, dat de Gereformeerde kerk van Terwispel voortaan bij de Overheid bekend is onder den naam van »Gereformeerde Kerk van Tijnje.«

Namens Deputaten,
H. Bouwman, secr.

Classis Breukelen.

De e.v. vergadering dezer classis zal D. V. gehouden worden op den 13den Februari.

Punten voor het agendum in te zenden voor 28 Jan. aan den ondergeteekende.

De saamroepende Kerk te Wilnis,
K. van der Vliet, praes.
H. Haring, scriba.

Classis 's-Gravenhage.

De Kerkenraad der Gereformeerde Kerk te 's-Gravenhage bericht, dat de classis 's-Gravenhage D. V. vergaderen zal op *Dinsdag 11 Februari 1919*, gewone tijd en plaats. Punten voor het agendum worden ingewacht vóór *Dinsdag 21 Januri a.s.* bij den scriba, Witte de Withstraat 24 's-Gravenhage.

Namens den Kerkenraad voornoemd,
W. H. L. Kuyk, scriba.

Korte notulen van de vergadering der Classis Gouda, gehouden 5 Nov. 1918 te Gouda.

Ds. P. Roos opent namens de roepende kerk van Lekkerkerk de vergadering met gebed, nadat gezongen is Ps. 84: 6 en gelezen Psalm 84.

D.D. J. B. Jansen en J. J. Wielenga werden aangewezen de credentiebrieven na te zien en rapporteeren bij monde van eerstgenoemde, dat de aanwezige kerken wettig vertegenwoordigd zijn. Lekkerkerk vaardigde, nevens den dienaar des Woords, een diaken af, wien, gehoord de reden van zijn afvaardiging, keurstem wordt verleend.

Van de kerk van Nieuwerkerk aan den IJsel is alleen de dienaar des Woords aanwezig.

De vergadering aldus wettig geconstitueerd, wordt naar toerbeurt aangewezen Ds. J. Osinga als Praeses, Ds. Joh. S. Langen als Assessor, terwijl Ds. J. L. van der Wolf als scriba zal fungeeren.

De Praeses gedenkt in gevoelvolle woorden het overlijden van broeder ouderling A. Rietveld van Moordrecht en condoleert deze kerk met haar verlies, alsmede de kerk van Reeuwijk met het verlies van broeder diaken H. Blanke. Hij spreekt een hartelijk woord van welkom tot Ds. J. L. v. d. Wolf, dienaar des Woords van de kerk van Haastrecht, het eerst ter vergadering tegenwoordig.

Instructie van de kerk van Oudewater vragen nu de goedkeuring van de grensregeling tusschen Oudewater en Haastrecht. De classis heeft geen bezwaar.

Ingekomen: a. een schrijven van Schoonhoven, vermeldende het overlijden van den heer J. de Gruyter, uitgever aldaar, met verdere aanbeveling, b. schrijven van deputaten voor de Inwendige Zending in N. Br. en Limburg.

Rapport van de zending wordt uitgebracht door Ds. T. Sap.

Ds. J. A. Verhoog en ouderling Kraan werden aangewezen tot het nazien van de boeken van den quaestor der Zending.

Deputaten voor de zending worden gecontinueerd.

De behandeling van de circulaire aangaande de predikants-tractementen werd uitgesteld tot de classis van Februari.

De Praeses geeft gelegenheid tot inning der gelden.

Ds. F. Drost en ouderl. Hoogendijk worden aangewezen, om de boeken van den deputaat van Rijn-Pruisen natezien, en rapporteeren alles in orde te hebben bevonden.

Regeling vacaturediensten: Ouderkerk aan den IJsel, Jansen en Langen. Bergambacht: Dalhuysen en Drost, Krimpen aan de Lek, Van der Wolf, Verhoog en Roos, veldprediking: Wielenga. De consulentschappen werden gecontinueerd.

Rondvraag naar Art. 41 K. O. levert niets bijzonders op.

Roepende kerk voor de volgende vergadering is de kerk van Moordrecht. Praeses alsdan Ds. Roos van Lekkerkerk.

Na het lezen der korte notulen en het zingen van Ps. 25: 4, sluit de praeses de vergadering met dankzegging.

Op last der Classis
Joh. S. Langr. Assessor.

Gouda, Nov. 1918.

Vergadering der Geref. Kerken in de Classis Dordrecht op Donderdag 14 Nov. 1918.

Na het zingen van Psalm 134: 1 en het lezen van Ps. 75 gaat Ds. Meynen als praeses voor in gebed.

Tot scriba wordt benoemd Ds. de Kruyter, tot assessor Ds. Visscher.

De acta der vorige verg. worden gelezen.

De kerken van Zwijndrecht, Brussel en Antwerpen zijn zonder kennisgeving afwezig.

Naar aanleiding van een schrijven van de Commissie voor de evangelisatie onder de Bel. geïnterneerden uit de classis Harderwijk, deelt de praeses mede, dat het interneeringskamp is verlegd van Harderwijk naar Zeist en het wegens den a.s. vrede niet meer de moeite waard is dien arbeid opnieuw te beginnen, zoodat de Comm. haar mandaat heeft neergelegd en haar arbeid gestaakt.

De commissie tot regeling der prediking in Papendrecht deelt bij monde van Ds. Horjus mede, dat zij door ziekte harer leden en andere ongelegenheden verhinderd is geweest te vergaderen, zoodat geen verslag van haar arbeid kan worden uitgebracht. De comm. bestaat uit de broeders Ds. Horjus, Ds. Schippers en ouderling Stoop van Zwijndrecht. Aan laatstgenoemde wordt als secundus toegevoegd ouderling Stans van H.-L.-Ambacht.

Daar de Cl. tot haar leedwezen gedurende eenige vergaderingen geen rapport ontving aangaande den arbeid der Zending onder Mohamedanen en Heidenen, wordt den Scriba opgedragen aan de Depp. voor dien arbeid een schrijven te richten met vriendelijk verzoek het zoo in te richten, dat de Cl. de volgende maal een rapport ontvangt.

De voorgestelde wijziging der betrokken cijfers in de kosten van Art. 13 zullen niet doorgaan.

Het voorstel der kerk van Zwijndrecht, op de vorige verg. gedaan, dat niet tweemaal achtereen dezelfde broeders ter Part. Synode zullen worden afgevaardigd, wordt met meerderheid van stemmen verworpen.

Tot Depp. worden benoemd of gecontinueerd de volgende broeders:

Tot voorbereiding van examens de predikanten Meynen, van Rennes en Vonkenberg.

Voor de kerkvisitatie als primi de predikanten Goslinga en v. Rennes, sec. Ds. Voogel.

Voor de Zending Ds. Goslinga en Ds. Meynen.

Voor de collecten in de Classis Ds. Schippers.

Voor de vacaturebeurten Ds. Goslinga.

Voor Art. 11 en Art. 13: Ds. de Jonge, sec. Ds. Meynen, als quaestor en actuarius Ds. de Jonge.

Tot regeling der betrekking cijfers voor Art. 13 Ds. Meynen, Ds. v. Rennes, ouderl. Jonker.

Eene der kerken vraagt hoe te handelen met doopleden, die gezondigd hebben tegen het 7e gebod en daarna geloofsbelijdenis doen. Zal men aparte belijdenis vragen van de bedreven zonde of moet de belijdenis van de bedreven zonde geacht worden begrepen te zijn in de geloofsbelijdenis? Het antwoord der Classis is, dat bij de belijdenis des geloofs de begane zonde behoort onderlijnd te worden.

De verg. draagt aan de kerk van Dordrecht op voortaan voor een maaltijd te zorgen.

De verg. spreekt hare verwondering en haar leedwezen uit, dat de kerk van Zwijndrecht niet vertegenwoordigd is en geen enkel bericht zond. Aan den scriba wordt opgedragen aan die kerk een broederlijk schrijven te richten, de hoop uitsprekende dat geene ernstige krankheden of moeilijkheden daarvan de oorzaak zijn. Aan de afgevaardigden van Puttershoek wordt verzocht aan Ds. Voogel, die wegens ziekte afwezig is, het leedwezen der Cl. te betuigen in zijn ziekte en hem den wensch der verg. uit te drukken, dat Z.Ew. weldra moge hersteld zijn.

Daar de Voorz. der verg. bij den aanvang der samenkomst zeer vol was van den ernst der tijden en in zijn openingswoord daaraan uiting gaf, ontging aan zijn aandacht de plicht aan de Dordtsche Synode van 1618 te gedenken. Bij het einde der verg. neemt daarom de assessor het woord en zegt, dat hij er zeker van is te spreken naar het hart van den praeses en naar het hart van al de broeders, wanneer hij oordeelt dat eene samenkomst van Geref. kerken te Dordrecht op 14 Nov. 1918 onmogelijk mag voorbijgaan zonder met innigen en diepgevoelden dank aan den Heere de weldaden te herdenken, door onzen God ons betoond in die groote en roemrijke Synode. Hij gelooft vast dat al de broederen met hem één zijn in de vurige bede, dat onze kerken door Gods genade altijd zullen blijven in de leer toen zoo ernstig beleden en zoo heerlijk vastgesteld. De verg. is het met spreker van harte eens.

De volgende verg. zal D.V. plaats vinden den eersten Donderdag in Februari, des morgens te 9 ure. Roepende kerk is 's Gravendeel.

J. P. Visscher, Assessor.

Buitenland.

Duitschland. Behoud der volkskerk? Het is te denken dat zij in Duitschland, die de kerk des Heere liefhebben, de vraag stellen: wat staat ons te doen nu de scheiding van kerk en staat voor de deur staat?

Er staan drieërlei wegen open. De eerste weg is die van de vrije kerk. Als de band die de kerk aan den staat bindt, losgemaakt is, wordt zij te gelijk verlost van het modernisme en van het onverdragelijke juk dat dit aan de geloovigen oplegt. Dan komt er een einde aan de ergernis die onchristelijke, zelfs anti-christelijke predikers geven, dan hebben vreemden in de huisorde der gemeente Gods niets te zeggen, het misbruik dat van den kansel gemaakt wordt, zou ophouden; de jeugd zou niet langer verleid worden. De kerk zou daarvoor zware offers hebben te brengen; maar zij is steeds offervaardig gebleken — de Luthersche vrije kerk bewijst, dat men ook in dezen tijd nog een vrije kerk onderhouden kan. Men zou zeggen, dat deze weg de aangewezene is. Neen, zeggen velen: dan is het gedaan met de volkskerk. De kerk zou dan de vele bruggen die haar toegang geven tot het volk, afbreken. Zij zou Zendingskerk inplaats van Volkskerk worden en als factor voor het publieke leven niet meer gelden. Wij vragen echter: moet Duitschland dan in nog dieper ellende gebracht worden, om genezen te worden van den waan dat de volkskerk invloed van beteekenis ten goede op het Duitsche volk uitoefenen kan?

De tweede weg die voorgeschreven is, heet: behoud van de Volkskerk. Hoeveel de kerk bij losmaking van den staat ook verliezen zal, het volk schijnt zij over 't algemeen niet te verliezen. Er komen berichten dat het volk nog aan de kerk hangt. De oude Kerkorde kan men gemakkelijk door een nieuwe vervangen, en het schijnt niet onmogelijk de oude landskerken met alles wat zij zijn en hebben, uit het bed der monarchie in het bed der republiek over te brengen. Men had dan het voordeel, dat de volkskerk bleef bestaan, en de staat zou zich er voor wachten een zoo groot kerkvolk door al te harde voorwaarden voor het hoofd te stooten. Hij zou voor een finantieele regeling te vinden zijn, en de kerk kon dan, zij het ook met minder finantieele middelen, verder haar dienst als volkskerk verrichten. Maar daartegen geldt het bezwaar, dat in het verleden gebleken is, welk een zware strijd er in de kerk is gestreden over het „ja" en „neen" binnen de kerk, over de aanmatiging der loochenaars der heilsfeiten, om gelijk recht met de belijders van het Evangelie te hebben, en over het feit dat van menigen kansel het Evangelie verdrongen is. Alle bedenkingen uit het verleden worden versterkt door hetgeen men tegenwoordig hoort. De leus wordt opgeheven: eenheid, opzijdezetting van alle theologische verschillen, samenbinding. Van wie gaat deze leus uit? Van de vrienden der »Christelijke Welt«, van de vrienden der »Christelijke vrijheid«, enz. Het zijn voornamelijk die kringen, die men tot hiertoe in Christelijke kringen als niet geschikt om de kerk te bouwen, heeft beschouwd, over wier invloed men in Chr. kringen heeft gezucht, tegen welke men gesproken, geschreven en geageerd heeft. Moet dat de nieuwe volkskerk worden? Zou zij niet veeleer de oude blijven met hare oude krankheden? Tot hiertoe was men aan elkander gebonden, en men heeft het gedragen. Nu wordt men vrij, en zouden dan niet de vrije deelen, zij die de belijdenis liefhebben, hun invloed laten gelden en later hun geld offeren om zulk een kranke kerk op te bouwen? Zou dat juk nog niet veel harder zijn, daar het zelf was gesmeed? En wanneer het dan later tot een scheiding komt, en het moet tot een scheiding komen, dan zal het kerkelijk vermogen dat de staat thans aan de kerk behoort te overhandigen, bij die anderen blijven; zij die zich aan de belijdenis houden, zullen zonder een penning hare nieuwe woonstede moeten zoeken. De geschiedenis leert het.

Deze tweede weg is niet te bewandelen. Is er nog een derde, waarop men de volkskerk behouden kan, om tegelijk de belijdende gemeenten haar recht te geven? Men denkt aan de voorslagen van Stöcker en Kaftan, die wilden dat er in de Volkskerk een vreedzame scheiding zou plaats hebben. Hoe die scheiding gedacht werd, hetzij als een gescheiden »Gemeenschap van belijders« en de »Gemeenschap van Nieuw-Protestanten« (onder het dak van een gemeenschappelijk volkskerkelijk bestuur wat uitwendige dingen, als predikantstractementen, weduwenverzorging, het gebruik der kerkgebouwen enz. betreft) of als de groote belijdende volkskerk met den »bijbouw« voor Nieuw-protestanten, kunnen wij voorbij gaan. Maar als minimum moet geëischt worden: de belijdenis in de kerk moet blijven, evenals het recht op deze belijdenis, de handhaving dier belijdenis moet het kerkvolk gewaarborgd worden, er moeten waarborgen gegeven worden, dat de geloovige gemeente overal tot haar recht komt. Alleen onder die voorwaarde mag zij bewilligen om het tot stand komen der nieuwe volkskerk mede te werken. Als men met volle zeilen in de eenheid vaart, of in het gelijk recht voor alle richtingen, dan komt zij in hare gevangenis terecht. En de Heere zal haar verlaten, wijl zij hare trouw aan Hem verlaten heeft. Tenslotte wordt door hen, die dezen weg wenschen te bewandelen, gedacht, dat als de modern-denkenden verstandig zijn, zij de rechtvaardige eischen der belijdende gemeente niet zullen tegenstaan. Want wanneer dit belangrijkste deel zich terug trekt, is ook hunne zaak en de zaak der volkskerk verloren.

De Duitsche toestanden in aanmerking nemend, houden wij het er voor, dat alleen de eerste weg zal blijken te bewandelen te zijn.

Winckel.

Voor Kinderen.

VIJAND EN VRIEND.

VIII.

Geschieden.

Er bestaat een vers dat opmerkelijke dingen zegt. Het handelt over:

Het geheim.

Is 't maar van een,
Zoo weet het geen.

Is 't onder drey,
'k Vrees dat het lij.

Vernemen 't vier
't Is open schier.

Zoo meer het weten,
't Zal geen geheim meer heeten.

De waarheid van dit vers, al kenden zij het niet, ondervonden ook Kees en zijn vrienden. De laatste had er niet op gerekend dat zijn geheim niet verborgen kon blijven, toen er eenmaal in den vriendenkring over gesproken was. Hij werd het juist niet voor zijn genoegen gewaar. Wel had elk lid van het gezelschap plechtig beloofd niet te zullen klappen, maar men nam het daar zoo nauw niet mee. De zaak was veel te aardig om er van te zwijgen, en te doen al wist men van niets.

Het gevolg was dat weldra het heele dorp om zoo te zeggen wist, hoe baas Peter beet genomen was. De menschen op straat keken hem na en menigeen had in stilte schik van de zaak. Dat het genoegen echter voor onzen amid niet groot was is duidelijk. Hij had nooit opspraak gegeven, en ging nu, dat wist hij, bij vriend en vijand over de tong. In de werkplaats was het een zeer onaangenaam leven, en verwachtte ieder elk oogenblik een uitbarsting.

En die kwam, of althans een geheele verandering.

Op een avond toen het werkvolk naar huis ging, zei de baas tot Kees:

»Blijf nog even. Ik moet je nog spreken".

Dat had Kees al lang verwacht, doch hij zei niets.

»Kees" zoo begon de baas toen ze alleen waren, »ik behoef je zeker niet te zeggen waarom ik je even laat blijven. Wij weten nu allebei wat op dien Zondagavond vóór eenige weken is gebeurd, en ook wie mij die streek heeft